

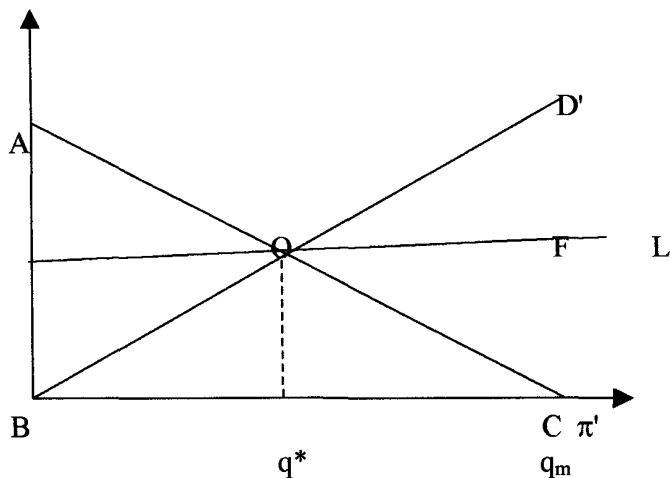
פתרון מבחן מועד א במשפט וכלכלה – ד"ר חנס, תשס"ה

שאלה 1 (א) – 50 נק'

ישנם מספר פתרונות ומספיק היה לענות על אחד מהם בצורה מלאה ומונומקת על מנת לקבל כמעט את מלוא הניקוד. שימו לב ששתי הדרישות המהותיות בשאלה הינן להגיע לכלל היעיל + שמיטיב ככל האפשר עם המפעל (חלקכם התעלמו מהדרישה השנייה). כמו-כן נדרשתם לציין מהם סכומי הכסף שעוברים מיד ליד וגם לכך חלקכם היו אדישים.

בנתוני השאלה (מידע מלא + צדדים קואופרטיביים + היעדר עלויות עסקה) כל כלל משפטי שנבחר יוביל בסופו של דבר לתוצאה היעילה q^* (קוז). לכן נותר לנו לחשוב על דרכים למקסם את רווחי המפעל.

הפתרון הפשוט ביותר הוא פשוט "לא להתערב". במונחים שלמדנו בקורס מדובר בכלל של קניין עם זכויות אינסופיות לזהם. הפתרון יהיה יעיל משום שהצדדים קואופרטיביים ויגיעו במו"מ ל- q^* המפעל יקבל מהתושבים את מחצית המשולש $D'OC$, כלומר מחצית מהרווח החברתית שנוצרת כתוצאה מהסכמתו לזהם רק q^* . התושבים ישלמו למפעל גם את "אובדן הרווח" – משולש Oq^*C .

פתרון כללי יותר ומדויק הינו כלל משפטי שבו יש זכויות לזהם q_m או יותר ($q_e \geq q_m$), ואין זה משנה האם מדובר בכלל קניין או כלל של חבות. הסכום שיעבור למפעל זהה בכל המקרים ומדובר במלבן Oq^*FC . אם נבחר בכלל של חבות הרי שמדובר בפיצוי נזיקי הופכי (אין מו"מ) ויש לציין היכן עוברת עקומת הפיצוי (L' בגרף). שימו לב שלא ניתן לקבוע עקומה "נמוכה" יותר, היות שבמצב כזה כוח המיקוח אינו רלוונטי והמפעל יקבל פחות ממה שיכול לקבל בפתרון הנ"ל. גם עקומה "גבוהה" (שהינה אפשרית) יותר לא תיתן למפעל יותר משום שהצדדים מתחלקים ברווחה חצי-חצי (כך קורה בכל פעולה שמצריכה הסכמה של שניהם).

כמו-כן, אין טעם לבחור בפתרונות של הפקעה, רגולציה או מיסוי - למרות שחלקם יכולים להביא לתוצאה היעילה, משום שהמפעל בהכרח יקבל פחות מאשר בפתרונות האחרים.

שאלה 1(ב) – 30 נק'

ניתן להגיע לתוצאה היעילה במספר דרכים (כגון כלל קניין וקביעת $q_e = q^*$) אולם זה לא עונה על הדרישה השנייה להיטיב עם המפעל.

הפתרון הוא כלל של חבות + פיצוי הופכי בגובה הרווח השולי של המפעל. כל פתרון אחר לא יוביל לתוצאה היעילה (אלא אם כן מדובר בנתק ולא התנהגות אסטרטגית של ממש). פתרון זה אמנם נותן למפעל פחות מאשר בסעיף א' – אך זה המקסימום שיוכל לקבל בנסיבות. הסכום שישלמו התושבים למפעל יהא משולש Oq^*C .

שאלה 2 – 20 נק'

מדוע מיסוי עדיף על סובסידיה מבחינת הרווחה החברתית? בשיעור הגענו למסקנה שבסובסידיה (בהשוואה למס) המדינה פשוט מעבירה סכום קבוע למפעלים, שאינו תלוי בשום גורם אחר (וזוה כשלעצמו מעלה שאלות של צדק חלוקתי). מעבר לכך, מבחינת הרווחה החברתית, שיטת הסובסידיה בעייתית לפחות משתי בחינות:

- א. על מנת שהמדינה תוכל להעניק את הסובסידיה דרוש מימון שכמובן מגיע מגביית מיסים. כשמעלים מיסים ישנן עלויות של התחמקות ממס, פגיעה בתמריצים לעבודה וכולי.
- ב. ייצור יתר – ברגע שמבטיחים תשלום קבוע יש חשש שייכנסו לענף יותר מפעלים או שיהיו יותר מוצרים (למשל, אם מפעל מסוים מלכתחילה לא התכוון לייצר עד לאופטימום, אך "בעזרת" הסובסידיה הוא הגדיל את כמות הייצור) – כך בטווח הארוך כמות הזיהום גדלה והשגנו את המטרה ההפוכה.

מדוע בכל זאת צריך לעיתים להשתמש בסובסידיה במציאות?

- א. ייתכן שפוליטיקאים לא מבינים היטב את המשק או אפילו רוצים לגרום להתעשרות של קבוצות מסוימות (בדומה לסיטואציה בשאלה 1).
- ב. כשיש כשל שוק ואנו זקוקים לתמריץ על מנת להביא לייצור יתר, או לייצור בכלל.
- ג. הסיבה העיקרית – כאשר לא ניתן להביא לייצור ברמה היעילה בדרכים אחרות - למשל כאשר לא ניתן להטיל מס. זה קורה כאשר מסיבות פוליטיות למפעלים (במגזר מסוים למשל) יש לובי חזק שלא מאפשר לרגולטור להטיל מס. הפוליטיקאים יכולים להתגבר על יכולת ההשפעה הזו באמצעות ה"שוחד" של הסובסידיה. אמנם עובר כסף מכיס לכיס והחסרונות לעיל מתקיימים, אך לפחות נקטין את הזיהום.